

Роман (фр. roman — «романський») — літературний жанр, великий за обсягом, складний за будовою епічний твір, у якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів.

Характерні ознаки роману:

- зображення всебічної картини життя людей та складного кола життєвих явищ;
- декілька сюжетних ліній;
- наявність системи рівнозначних персонажів;
- значна тривалість подій у часі.

Жанрові форми роману:

- родинно-побутовий — історія однієї або декількох сімей;
- соціально-психологічний — зображення й аналіз душевного стану героїв;
- історичний — зображення конфліктів епохи;
- любовний — історія кохання;
- пригодницький — історія подорожей.

Пригодницький роман (фр. roman d'aventures) — роман, сюжет якого насичений незвичайними подіями й характеризується їхнім несподіваним поворотом, великою динамікою розгортання. Для пригодницького роману характерні мотиви викрадення й переслідування, атмосфера таємничості й загадковості, ситуації припущення й розгадування. Ознаки соціально-психологічного роману

Соціально-психологічний роман — це один із різновидів романного жанру, в якому в складних, часто екстремальних життєвих ситуаціях розкриваються багатогранні характери героїв з усім розмаїттям їхнього психологічного функціонування в контексті соціального середовища. Для соціально-психологічних творів характерне розкриття несподіваних вчинків, прихованих причин поведінки персонажів через розкриття спадкових факторів, потаємних бажань, роздумів, мрій, снів. На відміну від соціально-побутових творів, у яких увага митця прикута до повсякденного життя, зримих, передусім соціальних, причин і наслідків поведінки персонажів, автор соціально-психологічного твору досліджує взаємини особи і соціуму, враховуючи психологічні чинники: інтелектуальні зусилля, емоції, інтуїцію, свідомі й несвідомі поривання людини. Приклади: Панас Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» і «Повія»; О. Гончар «Собор»; Г. Тютюнник «Вир»; «Червоне і чорне» Стендаля

Роман-хроніка (від грецьк. χρονικά — літопис) — літературна форма роману, що містить викладення подій в їх часовій послідовності в житті однієї людини чи цілої сім'ї. Але крім цього містить суто романні засоби — переживання і конфлікти людей. Сюжетоутворюючу роль грає саме час, розповідь це почергова зміна епізодів. Приклади роману-хроніки: «Чорна рада» П. Куліша; «Марія» У. Самчука; «Жовтий князь» В. Барка;

Історичний роман — роман, побудований на історичному сюжеті, який відтворює у художній формі якусь епоху, певний період історії. В історичному романі історична правда поєднується з художньою правдою, історичний факт — з художнім вимислом, справжні історичні особи — з особами вигаданими, вимисел уміщений в межі зображуваної епохи. 1.Епічний жанр 2.Сюжет-зображених подій певного історичного часу 3.Опора на історичне джерело 4.Головний персонаж-історичні та вигадані особи 5.Поєднання історичних фактів,з художнім вимислом 6.Автор об'єктивно показує історичні випадки,але має свій погляд на них. 7,Мова розповіді характерна епохи автора. Приклад: «Чорна рада» П. Куліша, «Сагайдачний», «Корнієнко» А.

Чайковського, «Євпраксія», «Диво», «Роксолана», Павла Загребельного, «Святослав», «Володимир» Семена Скляренка,

Характерні ознаки роману

Ознаки роману як жанру художньої літератури: оповідь та творений нею уявний світ у просторі й часі, населений персонажами, наповнений подіями, укладеними в сюжет. розповіді (виклад від третьої особи), роману властива пряма мова персонажів (у вигляді діалогів, монологів), описи, авторські відступи, невластива пряма мова (коли авторський виступ насправді представляє думки персонажа). Залежно від різновиду роману, авторського стилю чи творчої манери письменника співвідношення між ними різноманітні — від переваги оповіді (розповіді), що є характерним для класичного роману, до переваги опису, діалогу чи монологу (внутрішнього монологу у психологічному романі, опису в документальному романі, потоку свідомості в модерному романі, колажу з цитат, діалогів та монологів у постмодерному романі). Роману 20 ст. притаманний інший тип оповідача: оповідач часто вступає у «діалогічні стосунки з чужими свідомостями»; інші свідомості є рівноправними щодо нього, сам оповідач не володіє «істиною в останній інстанції», для перебігу сюжету стає характерна емергентність, тобто невизначеність, множинність напрямків розвитку оповіді. В такого роману є своя традиція — від Франсуа Рабле, Мігеля де Сервантеса, Ганса Гримальсгаузена. В українській літературі елементи діалогічності, поліфонії наявні вже в «Перехресних стежках» Івана Франка й широко використовуються сучасними авторами. Оповідь визначає і сюжетну схему роману: від найпростішої, епізодичної, яку частіше спостерігаємо в повісті, оповіданні, до складної, розгорненої, притаманної творові з багатолінійним сюжетом. Якщо в романі 18-19 ст. сюжет, як правило, відповідає хронологічному й логічному розгортанню подій, то у 20 ст. спостерігається порушена причинно-часова послідовність, бо автор зміщує хронологічний і логічний перебіг подій. Пов'язані ідейним задумом, сюжетом, персонажами, романи утворюють дилогії, тетралогії та цикли.